Discours oft Verhael ghemaect op de quetsure van mijn Heere de Prince van Oraignen.

Ghedruct Anno M. D. LXXXII.

Discours oft verhael ghemaect op de quetsure van mijn Heere de Prince van Oraignen.

IN eene vanden af geworpen brieuen die de Cardinael van Granvelle schrijft aen Morillon / sprekende van mijn Heere den Prince van Oraignen / seyt hy dese woorden:

VVaert dat dese ongheluckighe van Oraignen doot ghevallen vvare vanden scheute, daer vvaer beter hope, &c.

Dese woorden vanden Cardinael hebben my oorsake ghegheuen om te doen een verhael op de quetsure van mijn Heere de Prince van Oraignen / het welcke / als ick hope / alle de Prouincien van de Nederlanden gheensins tot achterdeel en sal wesen / eñ oock eenichsins den naest gheleghen landen profitelick / de welcke gheen quaet herte en draghen tot de ruste vant Christenrijck: ende den welcken met goede reden die te seer groote macht vande Spangiaerts behoort suspect te wesen. So dunct my dan dat niet qualick en sal te propooste comen / datmen ten alder eersten ondersoecke / wien desen titel van ongheluckich beter voeghet / of den selfden Heere de Prince / of zijnen vyanden.

Men can metter waerheyt niet ontkennē dat den Coninck Philips niet en soude binnen zijn leuen veel groote saken ende voorderinghen tot zijnē voordeele hebben ontfanghen: Want al eer hy gheborē wert / was de Keyser Kaerle zijnen vader / de machtichste Prince van Christenrijck: niet alleene om dat hy Keyser was / maer ooc om zijn groote eñ wijt-streckende Conincrijcken / Landen / eñ erf-goeden / oock om zijn groot verstant / goet oordeel / eruarentheyt ende cloeck begrijp: ende te meer dat hi ontsien ende gheureest was: niet alleene vande Christenen Princen / maer oock vande Turcken / Mooren / ende ander Barbaren / of vreemde natien: de welcke tot zijn beuel groot ghetal hadde vande claecste Capiteynē vander werelt: niet alleene vande Nederlanden / waer dat ten minsten waren wel twaelf personagien die waerdich ende bequaem waren om te regeerē d'alder meeste armeyen ende heyrcrachten / maer oock van ander natien: Jae die selue door zijn subtijlheyt ende cloeck verstant tot zijnen dienst getrocken hadde vande cloecste Capiteynen die inden dienst van ander Princen zijn mochten. Men sal moghen segghen dat dit gheluck den Keyser Kaerle eyghentlick toe behoorde: Wie isser die dat sal ontkennen? ende dat hy met dit gheluck niet en soude so schoone ende groote aenslaghen ten eynde gebracht hebben: door de welcke zijnen name ende fame (dwelcke geen cleyn punct en is van gheluck) niet alleene en heeft binnen zijn leuen ouer alle de werelt verbreyt gheweest: maer oock alle de nacomers sullen hoorē clincken zijn groote ende onsterffelicke glorie ende eere. Maer men can oock niet gheloochenen / indien desen grooten Keyser achter gelaten hadde een

erfghename die hem ghelijck ware/of dese groote voorspoet ende gheluck soude ghedobbleert gheweest hebbẽ inde persone van zijnen sone. Die historien hebben Alexander de groote van Macedonien seer vermaert ghemaect voor den principaelsten/ende meest vermaerden Prince oft hooft/die opt soude gheregeert hebben/naest Julius Cesar; bij wien alle ander groote Capiteynen die tot nu toe gheweest hebben/geensins en zijn te ghelijcken. Maer wie sal derren ontkennen/dat die voorgaende Coninghen van Macedonien/die van langher hant den crijchshandel gheplecht hadden/niet en souden ghedient hebben tot voorderinghe van desen grooten Alexander? Ende aengaende Philips van Macedonien zijnen vader/ick hebbe veel groote personagien/so wel seer gheleerde als eruaren in saken van state/hooren disputeeren wien datmen behoorde den meesten lof ende eere te gheuen/of Philips/oft Alexander. Niet datmen gelijckenisse maecte vande grootheyt vande conquesten/ende gheluckige eynden ende tverbolghen vande strijden die bij den eenen ende den anderen gewonnen waren; maer men maecte gelijckenisse van d'eerste middelen die den eenen eñ den anderen hadden: de swaricheyt van te conquesteren/het onderscheyt vande cloecheyt vande vyanden/daer sy teghen vochtẽ: ende van Philips zijde/den arbeyt die hy hadde ghedaen om so veel goede Capiteynen ende crijchslieden te maken/als hy zijnen sone heeft achter ghelaten/voor eenen schat: Dwelcke hem heeft gheweest een veel meerder ende rijcker patrimonie/dan het Coninckrijcke van Macedonien/dat het erfgoet eñ patrimonie was van henlieder gheslachte/metten Keyserrijck van Griecken dat door de groote vromicheyt van Philips ghewonnen was.

Aengaende den Keyser Kaerle/wie soude met reden connen wederlegghen/dat in zijne persone niet en souden haer als gestort hebben/de groote vromicheden eñ ghelucken vandẽ seer edelen huyse van Bourgongien: de groote wijsheyt ende tgheluckich gouuernement vande Coninghẽ van Castilien/de welcke wt Spangien verdreuen hebben de Sarasijnsche Coninghen/ende van die van Arragon/die vercreghen hebben so door hen vromicheyt/als door practike ende loosheyt/de Coninckrijcken van Naples/Sicilien/Maiorque/Minorque/ende Nauarre? Sonder noch te vermanen vander autoriteyt die thuys van Oostenrijck henlieden heeft vercreghen onder de Duytsche natie; wt de welcke dat de Keyser in alle zijn oorloghen/ghelijck wt een loop plaetse getrocken heeft een groot getal van crijchsvolck/so wel te voet als te peerde. Maer sal oock bekent ende onder alle wijse mannen gheresolueert blijuẽ/dat de Keyser Kaerle so veel voordeels van zijn voorsaten ontfanghen hebbende/heeft niettemin vercreghen ende gheraect tot het hoochste voort van alle geluck/ende tot zijnder volmaectheyt ghebrocht/dit werck vanden Keyserrijck van zijnẽ huyse/dwelcke hem niet alleene in Duytschlant wt en strecte/aen welck lant dat schijnt dat den naem vant Keyserrijck ghenagelt is/maer in alle Prouincien van Europen: ende hem oock wel breet wtstreckende in Afriken/oock in Indien/ende int vierde deel vander werelt.

Waert nu dat zijnen sone/den Keyser zijnen Vader soo verre te bouen

hadde ghegaen/als de Keyser zijn voorsaten heeft ghedaen : of dat hy ten minsten eenichsins in dese vromicheyt ghecontinueert hadde / onghetwijfelt hy hadde gheweest een vande meeste Coninghen vander werelt / Ja vande ghene die voor hem gheweest hebben. Maer men moet oock nootsakelijck bekennen/dat gheen cleyn punct en is gheweest van ghelue/van een alsulcken vader gheboren te wesen/alsulcken ende so groote erfachtieheden/tot erue te hebben;ende erfghenaem te zijn van so grooten menichte van goet oorloochs volck/ende principalick van vrome Duytsche/Italiaensche/Spaensche/ende bouen al Nederlantsche Capiteynen/in voeghẽ dat tot op den dach van heden de Coninck Philips hem beuint van God seer groot onderstant te hebben/ende seer gheluckich te wesen / dat hy een sone is gheweest van alsulcken vader.

Nv voorbygaende de kintsche ionckheyt vanden Coninck Philips / so siet hier een tweede punct van gheluck ; te weten/dat hy tot mannelicken staet comende/ende daer toe binnen zijns vaders leuen, heeft ontfanghen ende ghehult gheweest van so groote Coninckrijcken/Landen ende Heerschappien. Ende hoe wel dat de Keyser op d'eynde van zijn Keyserrijck/hadde eenich teghenspoet ghehadt/so wel in Duytschlant door de vromicheyt van Hertoghe Mauris ende ander Duytsche Vorsten / als door die conquesten vanden Coninck Henrick van Vranckrijck / ende ten laetsten door theleg van Mets/so was tgheluck vanden Coninck Philips sulcks/ dat hy door de negheniarighe ayden of bystant van ghelde hem by de Nederlanden gheconsenteert/ende door de groote vromicheyt van goede Capiteynen/principalick vande selfde landen/de saken weder heeft gebracht in sulcken staet/dat hy na diuersche schoone victorien/niet alleene en heeft weder ghecreghen alle tghene dat zijn vader verloren hadde / maer oock heeft versekert den staet van Italien/ende weder doen stellen den Hertoghe van Sauoye zijnen principalen vrient ende dienaer in alle zijn Landen/die zijnen vader verloren hadde. Daer na hebben oock zijn saken seer grooten voortganck ghehadt in Indien. Ende als den Turck hem heeft willen verrijghen(wtghenomen tverlies dat hi hadde in Zerbi/ẽn tschandelick in nemen van la Goulette) hy heeft so gheluckich gheweest / dat hy door sommighe Bassanen met gelde d'ooghen wt te steken / d'oorloghe op ander plaetsen ghesonden heeft/ of door zijn loosheyt de Venetianen heeft ghetrocken met hem in een verbont/makende van henlieder Coninckrijcke ende landen een contrescarpe ende reuelin om zijn landen voor den aenstoot te beschermen ende bewaren;Ende heeft daer toe so gheluckich gheweest/dat die heerlicke victorie op zee verkregen door tbloet ende vromicheyt vande Venetianen/heeft bekeert gheweest tot zijnder eere ẽn profijt/ dwelcke also beschiet weet door Don Jan van Oostenrijck / met wete ẽn consent vanden Paus. Ende aengaende de saken van Nederlant / alle saken waren hem ghecomen na zijnder begheerte: want men mach segghen dat de Hertoghe van Alue inde selfde landen comende met een hant vol volcx/niet van doene en hadde dan wat crijts ende eenen fourier om de logementen te teeckenen/ende eenen beul om te hanghen ende onthallen de

ghene die in dese landen waren:dwelcke hem so wel heeft ghelucket dat de
reste vande Heeren die in dese landen niet en waren / in zijnen handen in
Spangien waren : waer dat met de selfde op de Spaensche maniere ghe-
handelt is gheweest/ghelijck alle man wel bekent is. Aengaende de Prin-
ce van Oraigne/die alleene wt zijnen handen ontcomen was/die was ge-
heel onterft van alle zijn goeden/so dat hy niet een gulden innecomens en
hadde : ende daer en bouen wert zijn outste sone ouer gheuoert in Span-
gien/als voor een pant / dwelcke gheen cleyn punct van gheluck en was:
ende daer af dat Coninck Philips ende zijn hangerken den Hertoghe van
Alue/instrument van zijn wreethept/hem dickwils beroemt hebben. Ja
dat meer is/als de voorseyde Prince tot tweemael niet heyrcracht in dese
landen ghecomen heeft / alle beyde de reysen hebben hem begeuen de ghe-
ne die hem ghelooft hadden/ende op de welcke hy steunde:eenighe bi ghe-
breke van courage/ander by ghebreke van ghetrouwichept / dwelcke ooc
gheen cleyn punct en is gheweest van gheluck : ghelijck oock den Hertoge
van Alue wel heeft te kennen ghegheuen door den eewighen impost van
den hondersten ende thienden penninck/die hy de gemeente meende op dē
hals te legghen / niet als erf ondersaten van zijnen meester / maer als een
volck dat verwonnen/ende slaue gemaect is. Ende desgelijcx door dat ho-
ueerdich oprechten van zijn beelt of figuere in het Casteel van Antwerpē.
Ende wy sien oock dat hy tot allen tijden heeft ghespeelt/ by maniere van
segghen/ghelijck met eenen bal/met de Heeren van Italiē:ēn dat de Paus
de saken vanden seluen Coninck heeft in handen ghenomen/al oft zijn ey-
ghen saken waren/Ja so verre dat hy hem wilde tvoor-sitten geuen voor
den Coninck van Vranckrijck. Aengaende dat Keyserrijck / hy heeft daer
af ghedisponeert/ghelijck van zijn eyghen saken. Ende aengaende Vranc-
rijck / hy en heeft daer gheen ghebreck ghehadt van also goede dienaers/
als hy hadde binnen Madrid / of binnen Siuilien. Ende ten laetsten een
yeghelijck siet/hoe lichtelijck dat hy is meester gheworden vanden lande
van Portugal/ende by desen middel zijn lant heeft int ronde staende : heb-
bende nv ter tijt in zijnen handen tgheheel lichaem van Spangien.

Wie isser dan die soude moghen ontkennen dat de Coninck van Casti-
lien niet en soude gheraect zijn seer aen thoochste boort van alle gheluck?
Ende so veel als my aengaet/ick en can niet ghetwijfelen/ als mijn Heere
de Cardinael/volghende de cloechept van zijn verstant/hem seluen dese sa-
ken voor ooghen lept / ende daer toe het wijs beleyden van alle henlieder
saken die sy ten eynde ghebrocht hebben / niet metten sweerde / maer met
kuttel ducaten : Hy en moet in grooter weerden hebben dit gheluck ende
voorspoet van zijnen meester/ende dien achtervolghende hem seluen oock
voor seer gheluckich houden/ als hy denckt dat zijn grootvader een hoef-
smit was/ende dat hy nv hem seluen siet bedienen ende onderwint hebbē
van alle dese groote saken onder eenen so gheluckighen Prince / ende tot-
ten crop toe vol rijckdoms zijnde:ende maer een Priester so veel dienaers
heeft/dat hy int eynde vanden voorleden Jare/geschreuen heeft aen Mo-
rillon/datter op een reyse tachtentich sieck waren. Wie en acht oock niet

een Prince van Parma voor gheluckich / dat hy ouerste is van deser armeye/die sy heeten Catholicke ende victorieus/voor sulcken Prince / ende dat hy hem heeft ghestelt teghen een hooft van so grooten huyse/als is een sone vanden huyse van Vranckrijck/van dwelcke alle zijn voorsaten arme dienaers zijn gheweest:ende die onlancx gheleden door weldaet van tselfde huys/de lelien hebben in haerlieder wapenen vercreghen / ende henlieder edeldom.Eñ dat hi hem nv ter tijt laet heeten Alteze/om hem te scheyden oft wt te steken bouẽ alle ander cleyne Excellentiẽ/den welcken hi beueelt eñ daer af dat hy de ouerste is:eñ by desen middel gelijc is den machtichsten Vorsten vander werelt / naest de machtichste Coninghen. Ende aengaende Jaspar Añastro/wie twijfelt dat hi ende alle de Spangiaerts/ die op dien tijt brieuen hadden vande doot vande Prince/oft ymmers hen versekert hielden dat hy de doot niet en mocht ontgaen / Añastro niet en hielden voor seer gheluckich/dat hy sulcken feyt hadde te wege ghebrocht: aenghesien dat sy eenen so snooden moorder als Jaureguy houden voor een martelaer? Daer hebt ghy waeromme dat mijn heere de Cardinael hẽ seluen ende zijnen meester/met meer ander voor gheluckich reeckent:ende ter contrarie de Prince van Oraigne hout voor ongheluckich. Maer mijn heere de Cardinael/wat sult ghy segghen/ist dat ick v bewyse/ dat als ghi den Prince ongheluckich heet/dat hy geraect is aen d'hoochste voort van gheluck:ende dat hy so seer als een mensche moghelick is/ghecomen is op den oppersten trap van alle gheluck ? Jst dat ick v bewijse dat die snoode ende verraderlicke practiken van uwen tyran (want hy gheensins en is weerdich den naem van Coninck)met de welcke hy gheheel ende al meynde den Prince te verdrucken ende neder te vellen/hebben gheweest niet alleene tbeginsel / maer het eynde van alle ongheluck / dat hem op den hals is ghecomen:eñ den schandelicken hoet / die ghy ende de uwe opt sult moghen op thooft stellen?ende dat den strop is daer mede de snoode Añastro sal verworcht werden : ghelijck hy ellendich ende schandelick heeft doen steruen die arme ionghe lieden/de welcke hy heeft bedroghen ende verraden:Ja dat meer is zijnen eyghen biechtvader?Ende dat ick v dan voorts bewijse dat uwen Coninc ende Tyran de snootste Prince is / die opt croone opt hooft hadde. Jck ghelooue als ghy dese saken sult hooren / dat ghy dit bywoort ongheluckich sult veranderen / ende toe schicken uwen Coninck/ten sy (by auontuere) dat ghy tselfde voor v seluẽ hout/als kennende v seluen voor snooder dan hy is / eñ dat ghy v seluẽ daer mede sult decken ghelijck met eenen fraeyen mantel ende hoet van een Cardinael.

Nv ist een seker sake/ia v eyghen brieuen eñ meer ander segghent claerlick/dat de ghemeene opinie is vanden Spangiaerts / dat de doot vande Prince van Oraigne / soude gheweest hebben de versekerthevt vande saken vanden Coninck van Spangien in dese landen. Daer hebt ghy de reden waeromme dat de Coninck van Spangien met veel ende verscheyden personen heeft ghesproken / ende gehandelt van de middelen om hem van der werelt te helpen / door moorderien ende verscheyden manieren van vergiften. Niet min en hebben oock ghedaen de Prince van Parma / ende

sommighe

sommighe die van zijnder zijden zijn/ de welcke oock wel bekent zijn. Eñ
volghende dit voornemen / so wort aen Añastro de ghelofte ghedaen van
tachtentich duysent ducaten/ door tusschen-spreken van Ysunsa / ghelijck
breeder verhaelt wort by de ghetuyghenisse van dien armen dienaer van
Añastro / die deerlick van zijn meester heeft ter doot gheleet gheweest.
Maer also God d'aenslaghen vande boose menschen can te niete doen/ also
heeft hy oock dese quetsure gheheel contrarie ende anders laten gheschie-
den/ dan dese snode menschen voor ghenomen hadden. Tis wel waer dat
de verbaestheyt metten eersten seer groot was / als onuerwacht ende on-
bedacht ghebeurt zijnde op alsulcken dach/ te weten/ vander geboorte van
mijn Heere den Hertoghe van Brabant / ende op den welcken een yeghe-
lick hem gereet maecte om vrolick te zijn op tbancket dat dien seluẽ auont
soude ghehouden worden: Zijnde den slach gheuallen op een Prince die
vander ghemeynte so seer bemint is / dat noyt Prince binnen menschens
ghedenckenisse meer mocht bemint zijn: Op een Prince die alleene van al-
le de groote Heeren vanden lande heeft begost / eñ ghecontinueert in tver-
volch vande vryheyt vanden lande/ ende wt drijuen vander tyrannie: Op
een Prince die zijn leuen heeft versleten inden dienst vanden lande / ende
voor so veel arbeyts ende moeytẽ: voor tverlies van zijn drie broeders die
in dit gheschil of questie ghebleuen zijn: voor zijnen sone die hi voor so veel
als doot hout / zijnde in handen van sulcken vyant. Voor alle dese welda-
den/ en heeft hy tot op den dach van heden gheen ander vergeldinghe ghe-
hadt / dan de goede affectie ende vrientschap vanden ghemeynen volcke:
Op een Prince op wien naest God dit ghemeyne volck alle zijn hope ghe-
stelt heeft. Ende indien dat ghevolcht hadde tghene dat veel boose men-
schẽ/ dat de Prince van Parma/ Añastro/ de Cardinael/ ende henlieder Co-
ninck/ begheert hadden: het is seker datter soude ghebeurt hebben een seer
groote confusie in alsulcken stadt/ daer eerst was ghecomen mijn Heere de
Hertoghe van Brabant: wiens deucht ende gestadicheyt noch so wel niet
en waren bekent/ als die/ God danck / nv ter tijt zijn. Maer God die alle
saken regeert door zijn heylighe voorsienicheyt/ toonde terstont hoe dat hi
in dese quetsure / de welcke metten eersten hadde ghelijck eenen swaren
donderslach/ dese gheheele stadt in roere ghestelt / woude alle man te ken-
nen gheuen hoe dat hy door nieuwe eñ vreemde middelen t'onder broch-
te d'aenslagen ende het voornemen vande Tyrannen ende gemeyne vyan-
den ende gheconspireerde van gheheel Christenrijck. Want wie can men
toe schrijuen/ dat dewijle de saken so int verwerde stonden/ ende gereet om
in sulcker confusie te vallen / so veel bescheyts ouer dẽ moorder Jaureguy
gheuonden wert / dat gheen mensche ter werelt / tselue ghesien hebbende/
in gheender manieren hadde moghen twijfelen dat de Spangiaerts alle
dit werck van boosheyt gheroct hadden? In voeghen dat op een ooghen-
blick tijts ende terstont / in stede dat die Spangiaerts met henlieder aen-
hanck meynden een seer goede oorsake gheuonden te hebbẽ/ om de Fran-
coysen ende die vanden lande tweedrachtich te maken/ gheheel de contra-
rie ghebeurt is/ so haest als de waerheyt haer begost te ontdecken/ eñ oock

een fondament van vrientschap ende versaminghe ghelept wert / die namaels daer wt gheuolcht is / de welcke met Gods hulpe onsterffelijck eñ onbrekelijck sal werden / ende door de welcke alle de reste vande Spaensche tyrannie wtgheropt sal werden wt desen lande/ende gheiaecht wordẽ ouer tgheberchte van Spangien. Jauregup hoe wel dat hy seer sot was/ gelijck hy wel bewesen heeft/dat hy hem alſo hadde laten betooueren van den verrader Añastro/so en was hy nochtans so slecht niet / of hy en wist wel/houdende by hem alle tbeschept dat by hem gheuonden wert / dat hy oock de sake soude gheheel ende al ontdecken ende te kennen gheuen/ende dat hy zijnen armen mede-ghesellе Venero soude in last brenghen. Maer wie is daer die wederstaen mach die voorsienichept Gods? Want Jauregup niet wetende waeromme dat hy sulcx dede / heeft by hem ghehoudẽ alle tselfde beschept / dwelcke God gebruycte om het feyt waer te maken. Eñ dat meer is/men sal seggen dat een auontuere was/dat s'anderdaechs de brieuen van Añastro in handen vander wacht zijn gheuallen / door de welcke den aenslach so int licht is ghecomen/dattet proces goet om makẽ was. Nv alle dese dinghen zijn door Gods voorsienichept belept geweest/ ghelijck oock wel gheprоeft hebben de ghene die acht ghenomen hebben/ dat so veel boose acten / door de subtijlste menschen vander werelt beleet zijnde/ ende met de meeste bedectheden diemen soude moghen bedencken: nochtans in tlicht zijn ghecomen/eñ ghestraft gheweest hebben door middelen diemen niemant anders dan God en mach toe schrijuen. Dwelcke alle menschen die door den duyuel bedroghen ende verlept zijn/gelijck ghe weest zijn Añastro ende Jauregup/wel mach doen peynsen dat henlieder loosheypt ende practike gheensins en is te ghelijcken by die oneyndelijcke wijsheypt Gods/die de doortraptste vangt in haerlieder bedroch/ende den menschen wil doen gheuoelen de merckelicke crachten van zijn rechtueerdichept. Dit was dan tbeginsel vande versekerthept / de welcke den dienaers van mijn Heere den Hertoghe van Brabant / ende vande voorseyde Heere de Prince ter hant quam / doen sy ghenoech beladen ende verslagen waren/ende die den wech maecte/tot tgene dat naderhant volchde vande waer-makinghe van een so snooden feyt / ghelijck nv ter tijt alle man bekent is. De Spangiaerts meynden dat desen slach soude geheel scheyden ende verureemden de herten van die vandẽ lande/vande Francoysen/ghelijck de Cardinael schrijft in zijn brieuen/ende snatert/seggende: Dat ware den deun/dat die van Antwerpen den Hertoge van Alenson in handen leuerden om ghestraft te worden: want wt dese woorden canmen wel mercken tghene dat sy inden sin hadden. Hoe wel dat door de brieuen vanden Marquis van Berghen ende ander die af geworpen werden/te seer claerlick verstaen wort wat hope dat de Spangiaerts ende ghespaignoliseerde gesellen van dese quetsuere hadden: te weten / de verderuenisse van zijnder Hoocheypt/door de welcke tgheheel lant soude werden gedestrueert. Maer gheheel de contrarie is gheschiet / want gheen sake en heeft de begonste vrientschap so seer beuesticht: als dese quetsure: want de woorden ende het diep ghesucht vande Prince/en hebben die niet geweest een eewich getuy-

ghenisse vande ghestadichept ende ghetrouwichept tot zijnder Hoochept? Ende als hem tspreken verboden was vande Medecijns / of dat hy door tgeswil vander quetsuere niet spreken en mocht/en hebben zijn handē niet geweest ghetrouwe ghetuygen van zijn vaste affectie tot zijnen dienst:niet ghelijck de lieden ghemeenlijck segghen totter doot toe / maer tot ouer de doot. Achterlatende mijnen Heeren de Staten/der stadt van Antwerpen/ alle zijn huysghesinne ende nacomers soo merckelicke teeckenen van zijn getrouwichept/ende gestadich voornemen tot zijne Hoochept : Waert dat hy wel ghesont ende te passe zijnde sulcken ghetuyghenissen hadde ghegeuen/die ghene die hem kennen/ende die weten hoe rondelick wt dat hi gewoone is te spreken/soudent gelooft hebben/maer ander soudent wt ghelept hebben na henlieder goetduncken. Maer zijnde zijn leuen ghehangen aen eenen draet/ende hy zijn doot alleneen verwachtende/gelijck oock deden alle zijn Medecijns ende dienaers/ soo wert dese getuygenisse van een yeghelick voor goet ende van weerden ghehouden ; ende de Spangiaerts mogen oock genoech bedencken/hoedanich de crachten zijn ende sullē zijn van sulcker ghetrouwichept. Ende ist dat henlieder hoouerdie ende vermetenhept henlieden belet tselfde te verstaen / den tijt sal henlieden meer leeren dan sy begheeren sullen/te weten/dat dese quetsuere den voet heeft wech genomen/ia de wortel wtgheroyt van alle quaet bemoeden eñ wantrouwichept in toecomenden tijde:ende heeft de herten t'samen gebonden met so vasten bant/dat alle de practike ende behendichept vanden Cardinael onmoghelijck sal zijn : ende oock alle de listighe corruptien van de Spangiaerts/te doen weder wt spruyten inde herten noch vanden eenen noch vanden anderen eenich taeyken van tweedracht : ende ter contrarie/ sullen sy mogen verstaen tghene dat sy behooren te vreesen vander vereeninghe ende eendracht vande twee landen / te weten/van Vranckrijck eñ vande Nederlanden.

Maer ist dat wy willen aenmercken dese quetsure / men salder vinden een afgront van miraculen : ghemerct dat de scheute door sulcken plaetse ghepasseert was/dat gheen Medecijn noch Chirurgijn soude connen ghelooven/ten ware dat hijt gesien hadde/dat die gheneselick ware:ende oock de ghene die de wonde ghemeestert hebben / bekennen dat Gods werck daer geopenbaert is gheweest:eñ voorwaer dat de quetsure heeft nat ghemaect gheweest met die tranen van so veel goede lieden / ghelijck met een welrieckende olye of ballsem:ende selfs/dwelcke niet sonder wonder en is/ daer de scheute merckelick by den Spangiaert van soo naer gheschoten wert / dattet vyer inden baert ende int hayr vatte vande Prince / soo dat tghene dat de moorder meynde dat een groote oorsake behoorde te wesen vande doot / d'oorsake is gheweest van het ghenesen. Want so een vande aders vander kele ouermits was / het is wel seker indien tbloet niet en hadde gestelpt geweest door een extraordinaire middel/ dat nemmermeer noch Medecijn/noch Chirurgijn soude in tijts gecomen hebben/ door dat tbloet met sulcker menichte soude wt ghelopen hebben / dat de doot eer soude daer gheweest hebben/dan d'eerste vermaken vander wonde soude

ghescheit

ghescħiet hebben. Maer mits dat de scheute van so by geschoten was/ dattet gat van tpistolet aende hupt raecte / tvyer dat inde wonde quam met de cloot/canteriseerde in sulcker voeghen d'ader / dat tbloet terstont ghestelpt was/ ende niet meer wt en liep / voor dat tverbrant vleesch wt viel. Eñ hoe wel dat als doen de Prince op een nieu in seer groot perikel was/ so hadden nochtans de Medecijns den tijt om daer op te leggen de remedien die daer toe dienden. Nv al waert dat voor so groot verlies/ende alle de moepten die de Heere de Prince so langen tijt voor de landen heeft gheleden / gheen ander vergeldinghe opt en hadde dan een so excellente ende edele getupgenisse als hem op dien tijt van alle den volcke ghegeuen wert. Wie soude hem connen ongeluckich heeten/dan de Cardinael van Granvelle / d'ongheluckichste mensche vander werelt/wtghenomen zijnen Coninck? Alle lieden van verstande mepnen dat Pompeius soude seer geluckich geweest hebben/waert dat hy gestoruen ware als die van Naples eñ omme gheleghen plaetsen hem teghen quamen met bloemẽ ende alle teeckenen van vrolichept/na dat hy van zijn sieckte ghenesen was. Maer met meerder reden machmen seggen dat nopt Prince oft Heere en was geluckiger gequetst/aengesien dat dese Prince in dese quetsure heeft ontfangen de notabelste ende excellentste getupgenisse vanden volcke/die nopt Prince oft Heere voor zijnen tijt heeft ontfanghen.

Ist datmen wil aenmercken tghene datter is ghebeurt in dese oorloghe die hy heeft aenueert teghen de meeste ontsienste Prince van Christenrijc/ can de Cardinael eenich ongheluck daer in mercken? Hy heeft seer veel te doene gehadt/maer wat een glorie sout zijn/wat een gheluck eñ voorspoet waert dat de Prince van Oraigne d'oorloge bestaen hadde tegen eẽ slecht edelman/ende meester ghewordden ware? Maer hem ghestelt te hebben teghen eenen Coninck die so groot/so machtich / so ontsien is/doen hy was inde middel van zijn victorien / ende als hebbende alle saken in zijn hant/ alle de werelt een schrick was: daer de selfde Prince van alle zijn goeden berooft was/ende anders gheen middelen en hadde dan tfondament van een goede sake/te weten/vande vryhept van een goet volck teghen die tyrannie. Ende daer af alsulcken epnde heeft gehadt / dat tselfde mijn heere den Cardinael mach bewijsen / wie van bepden de gheluckichste is gheweest. Want die oncosten vanden Coninc van Spangien zijn sonder epnde gheweest: tvolck dat hy ghebesicht heeft/is seer vele gheweest/eñ vande geschictste crijchsliedẽ vander werelt: de welcke mepnden subtijl genoech te wesen om de geheele werelt te regeeren / eñ sterck genoech om Europe te dwinghen: ende gelts genoech te hebben om alle de Staten van Europe d'oogen wt te steken: ende autoritepts genoech / om d'ander Coningen veruaert te maken. Maer het epnde van deser Tragedie is / dat de wapenen van Castilie in Antwerpen/ende ander principale plaetsen vande Nederlanden af geworpen zijn: Dat de Prince slaept inde camer vandẽ Hertoge van Alue: Dat hy met de voeten tredet / alst hem gelieft het hoeuelkẽ der houeerdie/op dwelcke die Tyran zijn hoochmoedighe figuere of beelt op gerecht hadde: Hy sendt alst hem ghelieft zijn lackapen/eñ laet die gaen

 wandelen

wandelen op de plaetsen die de Cardinael bereyt hadde voor zijn wellust ende geneuchte. Het is waer dat de Cardinael seyt dat God hem bevvaert tot een ander effect: dat is tgene dat wy gelooven: te weten/ om te volbrenghen dit schoon stuck wercx dat hy begonst heeft vande vernielinghe der tyrannie der hooveerdie ende moetwillicheyt vande Spangiaerts: ende alle man te laten sien hoe veel onderschepts datter is tusschen de macht vanden Coninck van Castilien / ende die gheconterfeyte ende ghemaecte degelicheyt vanden Spangiaert: ende als dan geraect zijnde aen thoochste voort van alle geluck ende salicheyt / dat hy sal alle nacomers van hem achter-laten een seer gedenckweerdige memorie/ eñ dat hem na zijn overlijden den titel van Alexicacos/ den welcken die hooveerdige Hertoge van Alve hem selven binnen zijn leven wilde toe schrijvẽ/ sal geaccordeert worden met een alghemeyne consent van alle natien / die sien sullen dat die Spaensche monsters door zijn vromicheyt verwonnen zijn geweest: ende ist datter noch eenighe over is gebleven/ dat desen nieuwen Hercules van Vranckrijcke sal gheheel wt schrabben de ghedinckenisse van dien: in voeghen datter ter werelt gheen vermaen meer en sal af ghemaeckt worden/ niet meer dan tghedaen wort van Busyris/ Cacos ende Geryon / ende sal dit lant stellen in vrede ende iustitie.

Maer ist datmen uwen Coninck wel wil van by besien / al waert dat hem na des werelts advijs alle saken vervolchden na zijn ende uwer begeerte/ mach daer oock zijn een ellendiger sake dan een vader die zijn kint doodet? Ghy sult my seggen dat hijt rechtveerdichlijc heeft gedaen/ dwelcke ick v wil toe gheven / om v vrientschap te doen. Maer een vader van sulcken huyse / ende van sulcker hoocheyt / ist niet d'ellendichste mensche vander werelt/ die maer een sone en heeft/ erfgenaem van so veel Coninckrijcken/ gelijc hy maer en hadde Don Kaerle ten tijde vande moort: ende bedwonghen te wesen/ ia by iustitie/ so ghy segt/ hem te doen sterven? Mach oock ter werelt ellendigher creaturen zijn als een so ondancbaren sone/ ende so onnatuerlijck teghen zijnen vader/ die so vernaemt ende van so grooter autoriteyt was / als die Keyser Kaerle was: de welcke binnen zijn leven so grooten rijckdommen ghegheven hadde eenen so catijvighen sone: ende niet meer en hadde voor hem selven ghehouden dan twee hondert duysent ducaten iaerlicx op de landen van Spangien/ ende nochtans daer af niet en heeft ontfangen zedert den tijt dat hy afstant dede van zijn Coninckrijcken? Een sone segghe ick die alsulcken vader heeft laten de reste van zijn leven over brenghen met Monicken / ende hem selven onderhouden met de iuweelen ende meublen die hem noch ghebleven waren: de welcke hy was ghedwonghen te vercopen ende versetten om hem selven te onderhouden? Eenen so ondancbarẽ sone die gheleden hadde dat d'Inquisiteurs in twijfel gestelt hadden/ oftmen de beenders van zijnen vader soude wederom ontgraven/ om verbrant te werden als vã een ketter / om dat hy in zijn dootbedde beleden hadde/ op het vertooch vanden Aertsbisschop van Toledo / dat hy stont ende verhopende was op de verdienste Christi alleene/ ende op gheen ander sake zijn hope ghestelt en hadde? Een

so onna-

so onnatuerlijcke sone/die genomen heeft alle de goeden van desen deuchdelicken Aertsbisschop/om dat hy den Keyser totter doot toe hadde by gestaen/ende van zijn salicheyt onderwesen:ende so langhe heeft gheuangen ghehouden tot dat hy was gedwongen hem te laten gaen na Rome/ waer dat die goede Aertsbisschop zijn proces ghewonnen hebbende / door dese Coninex dienaers vergheuen wert/wt vreese dat hy soude comen in tghebruyck vande twee hondert duysent ducaten iaerlicsche rente/die d'Aertsbisdom van Toledo heeft inne comende? Ende wat machmen catiuigher hebben dan een man die zijn huysvrouwe doodet/dochter ende suster zijnde van so machtighe Coninghen : ende moeder vande warachtige ende alleene erfghenamen van Castilie? Machmen catiuigher mensche vindē dan alsulcken incestueus die zijn eyghen nichte trouwet / ende na de doot van haer/de Keyserrinne zijn suster te wercke stelt/om te radē zijn ander nichte de Douagiere van Vranckrijck/ende eyghen suster van d'ander/om die te moghen trouwen : d'welcke hy nochtans niet en heeft connen winnen op de ghestadicheyt ende eerbaerheyt vande Coninginne Elizabeth / hoe wel dat hy zijn beste heeft gedaē? Maer wat mach ellendiger zijn dan dese incestueuse Coninck / die binnen Bruyssel op eenen tijt t'samen was houdende/ia beurucht maecte twee ghesusters/de dochters vanden backer die by tstadthuys woonde? Desen Coninck die met ghewelt heeft een arm Prince doen trouwen zijn bysidt/die van hem beurucht was: eñ heeft erfghename ghemaect / dat is te segghen dief vande goeden van dien armen Prince/den sone van dit ouerspel ghecomen? Is in dese werelt ellendigher sake dan een onuerdraghelick tyran / die in Indien heeft doen steruen by millioenen ende gelijck ripsemen/die arme creatueren? Die zijn oude ondersaten vande Nederlanden/de welcke hem ghelept ende ghebrocht hebben tot zijnder hoochster eere/ghehandelt heeft met alderhande wreetheden ende onmenschelicheden : ende die wt ghesocht heeft alsulcke instrumenten van zijn wreetheyt/als is de Hertoge van Alue ende zijn sergeanten? Dan een Tyran die teghen alle Goddelicke ende weereltlicke rechten heeft aenghetast de croone van Portugal / ten tijde dat die Staten vandē Rijcke ghereet waren om na recht te wijsen wien dat dit Coninckrijcke toe behoorde? Metten cortsten ghesept / uwen Coninck is een Prince/die de schoonste Priuilegien vander werelt meent te hebben / ende principalick in dese landen/de welcke ick hier sal veruolghens beschrijuen / op dat ghy meucht weten of alsulcken Coninck ghelukkich is of niet.

1 Ten eersten dat hy mach verrijghen / ende metter daet heeft vanden Paus verreghen dispensatie van alle eeden die hy heeft ghedaen / van te hanthauen ende onderhouden de priuilegien vande Nederlanden: eñ dat hy wt crachte van dese dispensatie mach ter neder worpen / of breken teghen zijnen eedt alle ordonnantien / ende in allen saken disponeren na zijn ghelieftе/ende na de passien van zijn dienaers.

2 Dat hy mach teghen zijnen eedt vreemde crijchslieden in tlant brenghen / ende in garnisoen legghen / Casteelen maken sonder consent van de Staten / om te bedwinghen met ghewelt ende tyrannie alle de ghene die

daer teghen souden willen segghen.
3 Dat hy mach sonder voorgaende informatien doen vanghen de Ridders vander Orden / ende by Spangiaerts ende toeghemaecte personen henlieder proces maken/sonder t'samen te roepen eñ vergaderen de broeders eñ Ridders vander Orden: de selue te doen executeren metten sweerde/te doen verworghen in vanghenisse / ia te doen vergheuen de ghene die aen hem van weghen de Landen ghesonden werden.
4 Dat hy mach doen ende stellen alsulcke opheue van penninghen/ende iaerlicsche ende eewighe imposten op het volck / als hem ghelieft / sonder consent vande Staten. Dat hy mach oordeelen de mueren af te worpen vande steden die daer teghen segghen/ende de personen die twoort voeren tot onredelicke ende excessiue boeten of breucken.
5 Dat hy mach maken ende openbaerlick wtroepen alsulcke Placcaten ende Inquisitien als hem ghelieft/sonder aduijs ende consent vande Staten: ende ter doot brenghen alle de ghene die met middel van rechte daer teghen segghen.
6 Dat hy mach om te breken d'autoriteyt vanden Staten/ende om dienaers te hebben ende executeurs van zijn Inquisitie: nieuwe Bisdommẽ op rechten/ende wt zijn eyghen autoriteyt ende consent vande staten dese Bisschoppen bewijsen op tgoet vande Prelaten oft Abten.
7 Dat de ghene die Requeste presenteren/die na zijnen / of na de Spangiaerts sin niet en is/moeten ghestraft worden/als van misdaet van Lese Maiesteyt.
8 Dat hy mach op rechten nieuwe Raden / diemen heet Radẽ van trouble/of bloet Raden/den welcken alle macht ende volcomen authoriteyt is gegeuen: ia bouen de groote Raden eñ Parlementen vande Nederlanden.
9 Dat hy by eedt mach voor goet houden de Pacificatie van Ghent/het eewich Edict/eñ zijnen eedt breken als hy meynt ten eynde van zijn voornemen ghecomen te wesen.
10 Dat hem is gheoorlooft wten lande te voeren de ionghe Heeren van Brabant/ende te nemen wter Vniuersiteyt tegen den eedt vande blijde incoemste/ende priuilegien vander Vniuersiteyt/om gheuangen te houden.
11 Dat hem gheoorlooft is den inwoonders van dese landen te verbieden/dat sy souden gaen studeren buyten den lande/ eñ elders te huwelickẽ dan inde Nederlanden.
12 Dat hy mach gelofte van huwelick gheuen om zijn lief te ghenieten/ ende daer na by zijnen Cancellier zijn ghelofte doen verbranden / ende te spotten met die bedroghen vrouwe.
13 Als hy zijns huys vrouwen moede is/dat hy die mach vergheuen.
14 Dat hy zijn sone mach dooden om dat hy medelijden hadde met d'ellendicheden vande Nederlanden: ende niet en hadde voor goet ghehouden die moordadighe raden vanden Hertoghe van Alue.
15 Dat hy mach teghen de wet Gods zijn nichte trouwen / ende de selue doot zijnde/de suster trouwen vande ouerleden/oock zijn nichte/en hadde de selue vrouwe niet wijser gheweest dan hy ende haer moeder.

16 Dat

16 Dat hy tseffens ende op eenen tijt voor Concubijnen mach houden twee ghesusters.

17 Dat hy mach doen vergheuen ende dootslaen de ghene die hem goetduncken / ende edel maken de ghene die soo snoode zijn als hem te dienen int volbrenghen van so ellendighe wercken.

18 Dat hy mach in nemen het Coninckrijcke van een Coninck die zijn ghebuer is / ter wijle dat het recht vanden Coninckrijcke in handen van iustitie staet.

19 Dat hy mach metten Turck bestant maken/om tChristenrijck te bederuen.

20 Dat hy mach Ambassaten senden aen den Coninck van Marroco eñ van Fez/om hem gheluck te bieden metter victorie die hy verregen hadde op zijnen neue de Coninck Don Sebastiaen.

21 Dat hem is gheoorlooft te doen steruen voor zijn geneuchte thien of twaelf millioenen menschen in Indien.

Daer hebt ghy mijn Heere den Cardinael de priuilegien van uwen Coninck/die nochtans Catholike Coninck wil ghenoemt zijn. Nv laet ick v oordeelen/so verre als ghy noch eenich verstant in tlijf hebt / oft oock een gheluckich Coninck is/zijnde sulck als hy is/al waert dat hem andersins alle saken na zijnen wensch quamen. Maer als ghy sult aenmercken tghene dat hy alreede heeft verloren/dwelcke v niet en can onbekent zijn/ende tghene dat hy eer corte iaren noch sal verliesen:so moet ghy wel blint gheworden zijn / ist dat ghy niet en siet dat zijn onghemeten eergiericheyt in sulcker voeghen heeft verweet niet alleene de Christen Princen om hē zijn vleughels te corten/ghelijck hem die alreede seere ghecort zijn / maer oock de Mooren ende Heydenen in voeghen dat seer te beduchten is / hoe wel dat hy out is/eñ ghy insghelijcx:dat ghy des niettemin met hem wel soudt mogen noch sien leuen in de poorten van Siuilien of van Madrid/gelijck met Campson wert gheleeft inde poorten van Alkayre. Heet nv alsulcken Coninck geluckich/die met so schoone deuchdē verciert is/ende die schandelick is verdreuen wt so schoonen lant/ende dat niet so seer met ghewelt/ als door een ghemeyne consent vanden volcke/dat een grouwel heeft van de tyrannien ende onuerdraghelicke wreetheden van eenen so catiuighen Coninck. Aenmerckt nv ter ander zijden den Prince van Oraigne / van wien mach ghesept worden / tghene dat van Æneas ghesept wort / Nulli pietate secundus: ende ouerlegt zijn gheluck ende salicheyt, eñ hoe dat God door zijn voorsienicheyt hem heeft een leytsman gheweest door duysent eñ duysent perikelen:ende duysentmael als ghy ende uwen aenhanck meynden dat hy onder de voet was / hem heeft weder op gheheuen / ende doen climmen op thoochste van alle eere ende glorie ; d'welcke blinckt ende sal blincken ouer alle de werelt also licht ende claer / als uwē naem sal bekent ende eewich gemaect zijn / ghelijck als is die van Pilatus of van Judas. Ist dat alle zijn voorleden leuen / dwelcke v niet en heeft onbekent gheweest/v niet en can wijs maken tghene dat ick segghe / soo aenmerckt ten minsten dese wonde / ende ouerlegt hoedanich die gheweest is / hoe die is

ghenesen;

ghenesen:ende ghy sult beuinden dat God selue met zijn eygen handen de-
se wonde heeft genesen: ende dat de ghene die God so seer lief ende weert
is/ende van alle den volcke bemint/niet en can ongeluckich geheeten wor-
den/dan van een leughenaer. Maer na dien dat ghy ander lieden ongeluc-
kich heetet/laet ons een weynich sien / met hoe goeden redenen datmen v
mach houden voor gheluckich . Tis wel waer / hadt ghy v seluen ghedra-
ghen als een man met eeren / ghy hadt groot voordeel dat ghy gheboren
waert van eenen vader die seer goet verstant hadde/die v ende v broeders
groot goet heeft achter gelatē/die v hadde op gebrocht in saken van Sta-
te/eñ tot groot credit geuoordeert. Maer in stede dat hy van v soude ma-
ken een wijs man/ghelijck zijn meyninghe was / so heeft de valscheyt van
uwer natuere sulcx geweest/dat ghy loos ende doortrapt ghewordden zijn-
de/bedect ghedraghen hebt therte van eenen Vos ende Tygre/waer door
dat ghy so wel geregeert hebt de saken van v meesters/dat ghy door v sot-
ternien ende vermetenheyt/ende teghen het aduijs vanden Keyser/ oorsa-
ke zijt gheweest van hē in Duytschlant te doen vallen inden meesten noot/
daer hem opt een groot Prince heeft inne gheuonden:eñ gaeft te kennen v
stinckende vuylicheden door v brieuen van hoererie / de welcke geuonden
werden onder v bagagien / doen ghy sonder trompette de vlucht naemt/
hoorende tghelupt vande wapenen vanden seer doorluchtighen Hertoghe
Mauris. Eenighen tijt daer na heeft v meester dien ghy nv dient/te wege
ghebrocht den pays van Cambresy / vande welcke tprincipale punct was
door uwen raet/datmen d'Inquisitie soude voorts brengen / nieuwe Bis-
schoppen maken/om van uwe creatueren onder de Staten te hebben: ge-
lijck ghy oock so sot zijt tselfde te bekennen in v brieuen aende Hertoginne
van Parma ghescreuen: ende door den grooten hoop Spangiaerts die
hier te lande bleuen naer dat d'oorloghe ten eynde was / ende sommighe
bastaert planten die ghespaignoliseert waren om met Antwerpen te leuen
ghelijck met Mexico : ende met tgheheele lant/ghelijck met Peru gheleeft
wert: Maer so uwen boosen raet ontdect was / so hebt ghy oock de poortē
doen open doen / om dat de Spangiaerts souden wten lande verdreuen
worden. Daer hebt ghy van v ghelucken ende salicheden. Eñ allso ghy met
uwen secreten raet vande Hertoginne van Parma/van Viglius ende meer
ander niet op en hielt van alle saken int verwarde te stellen/ (latende v sel-
uen dencken dat ghy so veel verstanden hadt / allser hoercken zijn in v roo-
de mutse) ende de Heeren vanden lande metter neuse te leyden / hebt ghy
so wel v profijt ghedaen/dat sy v dreuen ouer tgeberchte in Italien/ waer
dat ghy noch gheluckigher hebt gheweest dan herwaerts ouer : want v
hoereeren ende hoouerdie hebben v doen drijuen wt Milan/wt Rome/en-
de wt Naples:ende metten corsten ghesept/ Du Cardinal la braguetta/N
faict perdre la Goulette:dat is te seggen/ Tbroecrken vanden Cardinael/
heeft Goletto doen verliesen. V leuen is ouer al so onghebonden / eñ daer
toe so openbaerlick/dat v huys is gheweest een openbaer bordeel : in voe-
ghen dat een Bisschop van desen lande die seer gheleert was inde heylige
Schrifteure / seyde ; Ten minsten dat mijn Heere de Cardinael dede ghe-
lijck

lijck S. Pauwels seyt / Faciatis sed caute: Want men hadde den goeden Heere wijs gemaect / dat S. Pauwels sulcx seyde. Maer indiē men v voor houden soude tghetal van alle v ouerspelen / eñ ander vuylicheden / diemen niet en can ghenoemen sonder schaemte / ende die ghy sonder schaemte bedreuen hebt / wanneer soudemen ghedaen hebben? Ghy hebt v wel derren voeghen door beuel van uwen meester / by den Keyser Maximiliaen / doen hy noch maer Coninck en was van Boheme / ende hebt hem vergheuen / dwelcke hy verclaert heeft tot int eynde van zijn leuen: maer en heuet niet derren openbaer maken / om dat hy v meester niet en soude vergrammen. Ghy segt dat ghy een Prelaet zijt vander kercke / des niettemin houdt ghy uwen rel ende spotredenen metten woorde Gods / ghelijck blijct by v daghelijcsche propooste / want als ghi wilt goet doen dat arme lieden behooren grooue spijse t'eten / ende de rijcke ghelijck ghy zijt / cleyn gebeente / dat self de doet ghy goet (so ghy segt) metten woorde Gods / dwelcke segt: Esurientes impleuit BOVIS, & diuites dimisit in AVES: Vreest o ghy catyuich mensche dat de ghene met wiens woort ghy spot / niet en volbrenghe tgene dat ghy segt: ende dat hy v dimittat in aues / dat is te seggen / dat v lichame of stinckende vleesch gheē spijse en werde vande rauen / ende v siele een aes van die swarte voghels der duysternisse. Ende voorts hebbende soo eerlicke deuchden / so meynt ghy seer geluckich te wesen / die uwen meester hebt doen verliesen de schoonste bloeme van zijnen hoet / ende hebt daer mede doen croonen mijn heere den Hertoghe van Brabant / de welcke de persone is dien hy meest hatet / naest de Prince van Oraigne: ende wien hy door alle middelen heeft gesocht vander werelt te doē helpen. Ghy meynt wel een meesters stuck bedreuen te hebben / met hem so wel te helpen drijuen de sake van Portugael / so door v listighe practiken metten Paus / die beter Spangiaerts is dan ghy zijt / als door die heymelicke practiken met eenighe Heeren van Portugael / ende verraders van heulieder Conincrijcke. Dat uwen meester door ghewelt van wapenen heeft verdreuen den gerechten ende natuerlicken Coninck / daer tproces vanden Coninckrijcke noch niet ghewesen en was: Maer ghy sult daer door seer corts v meester sien verliesen zijn Indien / dat is te seggen de put daer hy zijn gout wt haelt / dwelcke tfondament is van zijn tyrannien / handelinghen ende bedroch. Ghy sult hem seer haest so wel gheprangt sien vande zijde van Afrike / ia in tbinnenste van Spangien / waer dat v raetslaghen in Castilien eñ Arragon / ia by de principaelste / hem in sulcken haet brengen / dat ghy binnen uwen leuen sult ghedwonghen zijn te bekennen / dat ghy de catyuichste Priester zijt / die onder shemels cappe is. Ghy zijt so sot eñ onuerstandich / als ghy meynt een register te wesen van schalckheden / dat ghy alsoo haest schrijft tot uwen bederuenisse als tot v profijt: Ghy zijt so ongheluckich dat v brieuen in onsen handen vallen: ende hoe wel dat ghy v duysent mael beroemt hebt / dat ghy de cloecste meester vander werelt zijt om met cijfer te schrijuen / so is nochtans de cijfer die ghy ghebruyct / als ghy met v eyghen hant schrijft / so subtijl / dat een kint tself de so haest sal lesen als zijn lesse: in voeghen dat ghy met v voorgaende brieuen / die tvoorleden Jaer

ghedruct werden / in perikel hebt ghestelt die arme Abten / die hen te seer dwaesselick hebben laten geseggen eñ omme setten door v beuselen eñ loghenen. Ghy zijt so onuerstandich dat ghy van bouen neder schrijft vande Spangiaerden al dat v goet dunct: gelijc men heeft gesien by v voorgaende brieuen die oock tvoorleden Jaer gedruct werden : daer ghy nochtans zijt in haerlieder handen/gelijck tusschen de clauwen van een kiekendief. Ghy verscheurt den Hertoghe van Alue/ghy misprijst zijn wercken / ende zijt so qualick bedacht dat ghy niet en glooft dat hy v also lichtelick soude moghen betrappen/als hy Escouedo dede/dien hy tleuen dede nemen/om dat hy van hem geclapt hadde. In dese laetste brieuen die nv gedruct zijn/ wat al sotternien/beuselinghen/eñ saken nerghens toe dienende/zijn daer inne begrepen. Meynt ghy dat dese Heeren/eñ mannekens van Heerẽ/aen de welcke ghy schrijft dese speel-brieuen / noch soo beestachtich zijn/dat sy niet en verstaen dat v brieuẽ niet anders en zijn dan wywater vandẽ Houe? Meynt ghy dat de Burchgraue van Ghent dien ghy so seer prijst/om dat hy so schoone openinghe heeft gemaect om de Spangiaerts te doẽ weder keeren/vergeten heeft tghene dat hy selue seyde teghen de Prince van Parma inde volle vergaderinge vanden Staten / alsmen op dit stuck raet was nemende/daer hy badt uwen Coninck/dat hy zijn handẽ niet en soude willen weycken in zijn bloet? Montigny begeeret gouuernement van Vlaenderen/ghy hout hem op met woorden/eñ spot met hem/eñ al waert dat ghy hem tselfde hadt doen geuen/ghy en sout hem niet vele gheschoncken hebben: des niettemin naer dat ghy hem seer ghepresen hebt / dat is te seggen/de pluymen hebt gestrekẽ/ghy en durft noch van dien sin niet zijn/ datmen op hem van eenighe sake soude moghen betrouwen. Also is hem oock geweygert gheweest tgouuernement van Doornick / so sal oock dat van Henegouwe/of men sal hem ymmers een voocht willen stellen. Ende waert sake dat die Burchgraue van Ghent niet en hadde dat vã Artoys/ hy en soudet nemmermeer crijgen. Ghy zijt so qualick geleert dat ghy tsecreet vander Misse te kennẽ gheeft: verclarende welcke de meyninge was van v eñ van uwen meester/uit oprechten vande nieuwe Bisschoppen / te weten/om te hebben v creatueren eñ sinnekens onder de Statẽ: nochtans so was de welvaert eñ voorderinghe vanden geloove eñ Catholicke Kercke/het momaensicht/ende prologhe van alle placcaten ende ordonnantiẽ. Siet daer hoe dat ghi spottet met die Christelicke Religie/eñ daer mede v niet en behelpt dan om goet te crijgẽ/ eñ als een decmantel van v boose eñ valsche practiken. Ghy toont oock dat ghy alle saken weet/als ghi schrijft dat de Coninginne / moeder vanden Coninck van Vranckrijck / heeft yemant gesonden van Marseille/om den Turck te verwilligen/dat hy soude willen de wapenen aen trecken tegen v meester: al of de Coninginne moeder dese sake niet en can handelen (ist dat sy wil) door den ordinairen Ambassadeur/die binnen Constantinople zijn residentie heeft : eñ al oft sy niet en hadde in handen gehadt twee Ambassaten vanden Turck/die dese laetste winter in Vranckrijck waren. Meynt ghy oock dat die Fransoysen so slecht zijn/dat sy niet en souden weten dat den wech van Venegien eñ Raguze

guze veel lichter is ende gemackelicker na Grieckẽ/gelijck die van Mar-
seille is na Egypten ende Surien? Maer ghy zijt een meester Docteur/die
alleene meynt meester te wesen/eñ alle saken te weten / ende dat alle ander
maer beesten en zijn. Niettemin op dat ghy meucht weten dat ghy een sot
eñ opgeblasen geck zijt / ick sal v segghen de reden waerom dat de Conin-
ginne ghesonden heeft van Marseille/ende hadt ghy uwen bril op v neuse
geset/ghy haddet mogen sien. En weet ghy niet dat sy heeft aen genomen/
so wel in haer eygen name/als actie pretenderende voor haer eygẽ hooft/
als oock als bescherm vrouwe vandẽ Coninck Don Antonio / de bescher-
minghe van Portugael? Ist dat ghijt niet en weet/ghy sullet haest weten/
als ghy sult sien het soonken vande gene die op zijnen arm schreef nostris
ex ossibus vltor: als ghy sult sien/segge ick/inde geheele zee Oceane af ruc-
ken de wapenen van Castilien. Hadt ghi nv dese saken ouerdacht/eñ war-
waerts dat dese schipvaert van Marseille henen gaet/ te wetẽ/na Alexan-
drie/Tripoli van Surien/eñ na Halepo / so hadt ghy mogen wijs worden
dat den rechten wech is/om te lande naer Indien te reysen / eñ den Vice-
roy van Indien de wete te doen/dat de Coninck Don Antonio zijn mee-
ster de wapenen inde hant noch heeft / om hem te wreken op uwen Ty-
ran. Maer ghy behoort nv ten minsten wel een weynich daer af te weten/
als ghy merct dat de Viceroy die uwen meester daer gesonden hadde/ghe-
uangen was/eñ met ketenen ghebonden vande getrouwe ondersaten van
den Coninck van Portugael. Ick meyne nv dat ghy v seluen meucht ghe-
luckich heeten/alsmen v so groote saken wijs maect/eñ dat v luttel cost. V
onuerstant en is niet minder/als ghi toont dẽ grootẽ lust die ghi hebt/dat
v meester d'oorloge aenveerden soude tegen de Coninck van Vrancrijck:
want v meester is daer in wijser dan ghy zijt / dat hy niet en wil treden in
so sware ende periculose oorloge/die hem op corten tijt tot inde gront sou-
de bederuen. Maer den haet die ghy den Francoysen draecht / verblint v
so seer/dat ghy sonder verstant ende discretie blijft: Ghy seyt in uwe ander
voorgaende brieuen/dat de Francoysen lichter zijn te slaẽ/dan te versnorc-
ken of brauęren: nv segt ghi dat wonder is datmen niet en kent haerlieder
cleyne macht: maer ghy catijf en siet niet de crancke macht van Spangiẽ/
de welcke meer dan gebleken is inde oorloghe die de Prince van Oraigne
met so luttel middelen wederstaen heeft: eñ nochtans heeft hy met cracht
eñ raet alle v Spangiaerts gebroken/ende logeert nv in haerlieder castee-
len eertijts geweest hebben/ dwelcke een excellenter teecken is van victo-
rie/dan tbeelt van uwen Hertoghe van Alue ootmoedich was. Ghy en siet
niet dat uwen Coninck dit lant verloren hebbende/ende dat de Francoys
eene cleyne macht houdende in het Marcgraefschap van Saluce: eñ eeni-
ge garnisoenen ontrent Narbonne eñ Carcassone / geheel Spangien ende
Italien op den toom hout. Ghy en merct niet dat ghy / sprekende sulcke
woorden/eñ oock met te seggen dat mijn Heere den Hertoge van Brabant
niet een voet en verset sonder de wete vanden Coninck zijnen broeder / eñ
vande Coninginne zijn moeder/eenen Coninck tercht eñ vergramt die op
eenen bot uwen Coninck mach drijuen ouer tgheberchte / eñ so vast pran-

ghen / dat hy / ghelijck zijn voorsaten door de vrome feyten eñ wijse beleydinghe vanden vromen Ridder Bertran van Gueselin ghestelt hebben de croone van Castilien in handen vanden bastaert Don Pedro / voorsaet vā uwen Coninck / oock soude mogen lichtē de croone van v meesters hooft / eñ die gheuen een eerlicker man dan hy is. Maer bouen al toont ghy v seluen seer verstandich als ghy segt: Dat vvare den deun, datmen in v bloetgierige handen, ende van dijns ghelijcke leuerde mijnen Heere den Hertoge van Brabant, om getracteert te vvorden na zijn verdiensten. Catijuich Cardinael die niet en peynst dan onmenschelicheyt eñ wreetheyt / en of God woude / dwelcke hy niet en sal ghedoogen / dat hy door d'oorloghe soude vallen in handen vanden Coninck uwen meester / wat raet sout ghy gheuen? God wilde dat zijn grootvader gheuangen was / eñ eenighen tijt daer na heeftmen den Keyser ghesien in handen vanden Coninck Fransoys. Hadt ghy doen ter tijt een stemme int Capittel gehadt / wat sout ghy doch gheraden hebben? Maer ghy betrout v op de humeuren van uwen Meester / die ghy weet dat zijnen sone eñ zijn wijf ghedoot heeft: eñ door uwen handen heeft doen vergeuen zijn swager eñ cousijn den Coninck van Bohemē. Meynt ghy dat hy anders soude willen leuen met zijn ander swager? eñ alsoo sullen wy van hem wel mogen segghen: At non ille satum quo te mentiris Achille, Talis in hoste fuit. Eñ noch zijt ghy een fray gheselle / als ghy den geck wilt scheeren: eñ om dat het woort Durate v so wel behaecht / dat ghijt hebt ghenomen voor v deuise / so maect ghy oock een guychelrie op Durabit: waer af dat ghy maeckt dur habit / dwelcke ghy heet in v Bourgoensche sprake (want ghy hebt desen brief met v eygen hant gheschreuen) cuirasse de fer / dat is te seggen een yser colder / niet wetende van waer dit woort cuirasse den oorspronck heeft: ende daerentusschen conterfeyt ghy de Prophete / gelijck Cayphas dede / als ghy segt dat de maent van Meye noch niet gepasseert en is / binnen de welcke ghy meyndet dat v boos voornemen / van te dooden mijnen Heere den Hertoghe van Brabant / behoorde volbrocht te wesen. Maer God danck / de maent van Meye / eñ van Junius zijn gepasseert / ende zijn Hoocheyt is seer wel te passe / ia vaert beter dan v lief is.

Maer weet ghy nv wat ghy doet / so geluckigen dienaer zijt ghy / dat is ghelijcker noch resteerde door tbesteck van v gesellen / eenighe swaricheyt inde herten van sommige vande slechtste menschen / te weten / datter was een heymelick verstant tusschen v meester eñ den onsen / so hebt ghy nv geheel wech genomen dese reste van wantrouwe / eñ hebt geholpen tlant beuestighen in handen van mijnen Heere van Brabant. Aenmerckt nv hoe geluckich dat ghy zijt / als v saken so goeden voortganck hebben / eñ so wel na uwen sin gaen. Ghy begeert de doot vanden Heere van S. Aldegonde: is dat den loon die ghy zijn geslachte gheeft / het welcke ghi danc moet weten van al tgene dat ghy hebt / gemerct dat v niet en can onbekent zijn dat zijnen grootvader heeft uwen vader ghebrocht inden dienst vanden Keyser / die maer een Procureurken was van Dole: Maer ghy hebt noch willen voegen by v ander qualiteyten / dese schoone bloeme van ondancbaerheyt. Aengaende v eerbaerheyt eñ oprechticheyt / die wort alsoo wel gekent

in cleyne sakẽ als in groote: Ghy wilt dat diẽ armen Deken van S. Goe-
le v dancke/van het schoon present dat ghy hem hebt gegeuen / als van hẽ
te resigneren oft ouer geuen het Aertsbisdom van Mechelen/maer hi had-
de lieuer hondert croonen wt v borse. Of hy v resigneerde het Patriarch-
schap van Jerusalem/of het Bisdom van Bethleem/ of zijn Dekenschap/
hy soude v desghelijcx doen/want ghy sout v seluen alsoo belet vinden van
tselfde te genieten/als hy sal zijn van v Aertsbisdom. Ghi sult v wel wach-
ten te resigneren uwe Abdie van S. Amant/om dat ghi noch wat profyts
daer af geniet. Dat zijn de milde giften van mijn Heere de Cardinael. Ooc
is zijn wetenschap seer excellent / alsmen mach sien aen een cleyn stucxken
van dien: want hy seyt/eñ liecht niet te min met eene/in eenẽ van zijn brie-
uen met zijn eyghen hant ghescreuen/dat den Turck sondt na d'oorloghe
van Persen seker ghetal van Capiteynen ende soldaten/ende willende seg-
ghen/dat den Turck sondt twee Sangiaquen/soo schrijft hy dat hy sendt
twee saincts Jacques. Hy meynde dat den Turck S. Jacopen hadde/ ge-
lijck de Spangiaerts S. Diegos hebben. Ghy laet v oock danckẽ dat ghi
een groote practike hebt geuonden/als ghi schrijft dat de van een gescheyp-
den Prouincien / een seer goet fondament genomen hebben vande Span-
giaerts wederomme te doen comen: aenghesien dat die ander landen hen
niet weder en hebben vereenicht door het afwesen vande vreemdelingen.
Maer ghy dient wter maten wel om te bedriegen de ghene die bedroghen
willen zijn. Meynt ghy dat wy niet en weten dat v Prinsken van Parma/
of v cleyne nieuwe Alteze eñ Serenite een wtlander is? meynt ghy dat wy
niet en weten dat hy de sone is van Octauius Farnese / ende neefken van
den vermaerdẽ Pieter Lops/dat hy tot Rome geboren is/eñ dat hy daer-
omme meynt so veel edelder te wesen? meynt ghi dat wy niet en weten wie
Rebles is / wie Verdugo / wie Mondragon is/ende dat de vendelen met
Spangiaerts gheuoyeert zijn / ende dat de hoofden van dese landen elck
een Italiaen of Spangiaert voor schoolmeester hebben? Maer het is ghe-
noech dat ghy een loper hebt/om de voghels op de hant te doen comen: eñ
ghy en peynst niet dat die van Artoys eñ vã Henegouwen metter tijt mo-
ghen v bedroch mercken. Ende al ist dat de Heeren soo seer betoouert zijn
door geloften ende ydel tijtels dat zijt niet merckẽ en connen/of door haer
lieder haet ende nijt achterwaerts gehouden worden van weder te comen
op den rechten wech: meynt ghy dat de groote steden sullen willen sien om
de gepasside affectien van sommighe hen seluen destrueren ende bederuen/
ter wijle dat mijn Heere de Cardinael binnen Madrid zijn soete liefkens
feesteert ende onderhout? Ende voor thoochste van uwe wijsheyt/gedenc-
ket tghene dat ghy schrijft met v eyghen hant aen Morillon aengaende u-
wen broeder: want ten eersten so leert ghy ons onse lesse/soo veel te seker-
der om dat ghi zijt ons meeste vyant/ende smedet met eene sloten eñ sterc-
ke ketenen om uwen broeder vast ghesloten te houden: Jst dat ghi in sulc-
ke fauten vallet teghen uwen broeder / wie isser die v onuerstant niet en
merckt? Ghy sult segghen dat ghy niet en meyndet dat dese brieuen sou-
den ghenomen werden/ende dattet een ongheluck is/dwelcke ick v accor-

dere/te weten/dat ghy niet wijs en zijt in te segghen non putabam/en̄ dat
ghy voorwaer ongheluckich zijt/van te sien dat v raetslagen int openbaer
comen tot achterdeel van uwen naesten. Metten cortsten ghesept/ghy zijt
het recht peert van Seins/ende tgout van Tholouse: want noyt mensche
en heeft met v te doene ghehadt/of hy en heeft qualick gheuaren: in voe-
ghen dat ghi behoort te comen inde Chiliades van Erasmus/ende in tself-
de hondert van het gout van Tholouse/waer dat hy moet geuoecht wor-
den de Cardinael van Granvelle/om te bedieden een ellendich ende on-
gheluckich mensche/ende die bedoruen en̄ gheruineert heeft alle zijn mee-
sters ende vrienden.

Wat sal ick oock segghen van dien catijf Añastro? laet ons ten eersten
aenmercken zijnen raet. Om te schuwen den naem van banckerotier/soo
neemt hy aen te doen een so snoode ende veruloeckelick feyt/hy maeckt
coop voor een ghesetten prijs metten Coninck van Castilien/door middel
van Isunsa/als voor de somme van tachtentich duysent ducaten/maer
hoedanich heeft d'oorsake gheweest? Dat is dat Añastro die hem ontsach
bekent te zijn voor banckerotier op de borse van Antwerpen/is nv be-
kent van alle de werelt/ia ghedoemt door zijn eyghen vrienden ende ma-
ghen/niet alleen voor banckerotier/maer oock voor moorder/ia voor een
bloode moorder/die selue zijn schelmerie niet en heeft derren executeren/
maer verleyt heeft een arm catijf/dien hy heeft doen gaen in zijn doot/met
zijn ander dienaer/beyde ionc-mans/ende oock zijnen biechtvader. Hoe-
danich sal dan zijn het leuen van Añastro/die snoode ende verachte men-
sche/ia vande ghene den welcken hy hem seluen heeft vercocht/gelijck zijn
makelaer Isunsa ghenoech ghetuyghet in zijn eygen brieuen: ende die een
deylinghe alsoo lustich wil maken/als de ghene deden die tvel vanden beyr
wilden deelen/ende selfs zijn eyghen vader wil bedrieghen. Dat is dat hy
in Spangien gheensins daer af en can voldoeninghe crijghen/ende wort
weder ghesonden aen de dorre ende magher financen vande arme Mal-
contenten. En is dat niet alsulcken betalinge als dese moorder/dese snoo-
de banckerotier/ende verraedersche schelm verdient ende weerdich is? Als
de Prince van Parma hem voor versekert hielt vande doot vanden Heere
de Prince/hy gaf hem bewaerders/hy eerde hem ghelijck een Prince/hy
hielt hem by hē: naderhant so wert hy van alle de werelt verlaten als een
booswicht ende eerloos boeue. Ja vele segghen dat iammer is/dat hem de
Beul niet en heeft wter werelt gheholpen. Maer het waer schade dat hy
doot ware/want hy sal thien duysent dooden sdaechs steruē: de verschrict-
heyt van zijn eyghen conscientie sal hem pijnighen/ende sal voortaen die-
nen voor een schouspel ende spot van alle de werelt. Ist dat hy in Span-
gien coemt/hoe sal hy moghen ontgaen wten handen vande vrienden van
die ionghe onbedachte menschen/die hy inde doot heeft gheiaecht? Wat
werck sal van hem maken de Coninck van Spangiē/die alreede met hem
spot? En sal hy hem niet met reden antwoorden/dat hi hem niet schuldich
en is/aenghesien dat hijt niet en heeft volbrocht? ende daer toe/ist datmen
yet schuldich is/dat is aen Jauregup/die de scheute ghedaen heeft? Ende

dat hy dien alreede heeft voldaen / ghefondeert hebbende tot zijnder eeren
so schoonen Capelle/ende met te doen stellē int boeck vande Martelaers/
dat is te segghen/Om te veruullen tghene dat die gulden legende seyt: De
lichamen van veel menschen vvorden op der aerden geeert, vande vvelcke de
sielen inder hellen ghepijnicht vvorden. En sal hy niet segghen dat Anastro
een bloo schelm is/die selue niet en heeft derren yet bestaen?

Siet daer den loon van Spangien. Ende aengaende dese arme eñ ma-
ghere nieuwe Alteze / die soude gheluckich ghenoech zijn / hadde hy waer
mede om zijn moeder te helpen/de welcke binnen Namen vergaet van el-
lende ende armoede: ende dat ergher is/van schaemte dat sy van haer sone
so qualick ghetracteert is gheweest/die haer noyt en heeft willen yet ouer
gheuen zedert dat sy in dese landen ghecomen is/in voeghen dat haer Se-
cretaris Aldobrandin seyt / dat haer blijuen in dese landen / eenen ban is.
Maer wat heeft sy anders moghen verwachten van eenen sone / die van
achter op haer zijn tonghe wt stack/van dat hy noch ionck zijnde/int Hof
was tot Bruyssel? Sulcx sal dan den staet zijn van dien gheluckigen Ana-
stro/die niet veel beter en sal zijn/dan die vanden Coninck zijnen meester/
ende van zijnen Cardinael. Ende ten eynde dat ick weder keere tot mijnē
Cardinael/ick sal hem op een nieu bidden dat hy aenmercken wil dit cort
verhael/ende sonderlinghe tghene dat ghebeurt is in dese laetste moorde-
rie/ende ick ghelooue dat hy sal verstaen dat hi een excellent loghenaer is/
als hy den naem van ongeluckich of catijf/gheeft den geluckichsten Prin-
ce van zijnen tijt / ende den Doorluchtichsten die in Europa is: Maer ist
dat hy dit Epithete of bywoort wel wil te passe brenghen / dat hijt gheue
den ellendichsten Coninck vander werelt / wiens leuen alle man tegen is/
principalick om zijn moordadige practijckē: eñ zijnen staet die so bloeyen-
de is gheweest/staet nv so wanckelbaer/dat hi dien eer langhe sal sien ghe-
heel ter neder legghen.

FINIS.